

पाहुणा पक्षी नोंद - कृष्णबलाक

हिरज हे सोलापूर शहराच्या पश्चिमेला दहा किलोमीटर अंतरावर वसलेले छोटेसे गाव आहे. गावचा बाह्यवलय माळरान, गवताळ प्रदेश आणि पाणथळ जागांनी हा प्रदेश व्यापलेला आहे. पक्षी निरीक्षणसाठी जनसमुदायामध्ये लोकप्रिय ठिकाण आहे. गावठणालगतचा परिसर कृषी समृद्ध आहे. पक्षी निरीक्षणासाठी हिरजच्या (१७. ६९२३२४, ७५. ८३४२९१) गवताळ प्रदेशाला वारंवार भेटी देतो. दिनांक २६ जानेवारी २०२२ रोजी एका भेटी दरम्यान आम्हाला योगायोगाने कृष्णबलाक (ब्लॉक स्टॉर्क उळलेपळर पळसीर) दिसला.

हिरजच्या रानातून निरीक्षण करताना दोन कालवे आणि डबके दिसले परंतु ते पूर्णपणे सुकलेले होते. जसे जसे पुढे जाऊ तसे तसे उन्हाची तीव्रता वाढत होती. सुमारे साडे अकराच्या दरम्यान उंच विजेच्या खांबावरून गोल गोल गिरक्या घालत खाली येताना मोठा पक्षी दिसला. दिसायला मोठ्या करकोच्या आकाराचा होता. त्याचे पंख, मानकाळे चमकदार होते. चोच आणि पाय नारंगी रंगाची होते. अंदाज लागत होता की हा कृष्णबलाक असावा पण तो जेव्हा आपल्या उडण्याचा वेग कमी करत करत आपल्या दोन्ही पायांना काटकोनात वाकून खाली उतरण्याचा प्रयत्न करत होता. काही अंतर खाली येऊन पुन्हा तो आपली दिशा बदलून दक्षिणेकडे उडून गेला. कृष्णबलाक ज्या ठिकाणी उतरत होता ते पाहण्यासाठी आम्ही पुढे गेल्यानंतर आम्हाला असे दिसून आले की, लोकांनी अडवलेल्या बांधामुळे त्या ठिकाणी पाणी साचलेले होते. त्या डबक्यावर चार चित्रबलाक, दोन वंचक, सामान्य हिरवा टीलवा, तीन पांढऱ्या मानेचा करकोचा, वंचक, तुतारी इत्यादी पक्षी दिसले. त्या दिवसानंतर आम्ही सीना नदीपात्रासह जवळपासच्या विविध छोट्यामोठ्या पाणवठ्यांनाही भेट दिली, परंतु कृष्णबलाक करकोचा पुन्हा दिसला नाही. कृष्णबलाक त्या डबक्यावर का थांबला नसावा? अशी एक शंका निर्माण होणे स्वाभाविक आहे. डबक्याजवळ जाऊन पहिलं तर समजलं की, गाईगुरे पाणी पिण्यास त्या जागी आले होते. बहुदा त्यांच्यामुळे तो थांबला नसावा असा अंदाज व्यक्त करता येईल.

राहुल वंजारी आणि राघवेंद्र वंजारी

सोलापूर
9028769182

डॉ. सालीम अली यांच्या मते (१९७९ आणि १९९६) हा पक्षी मध्य भारतातील सोलापूरच्या दख्खन पठारावर दुर्मीळ आहे. भारतीय स्थलांतरित पक्ष्यांच्या नकाशानुसार असे सांगता येईल की, ही प्रजाती दक्षिणेकडे स्थलांतरित होते. (बालचंद्रन व इतर २०१८). सोलापूर जिल्ह्यासह ईबर्ड (२०२१) संकेतस्थळावर विखुरलेल्या नोंदी आहेत. नरवडे आणि रहमानी (२०२०) यांनी दख्खन पठाराच्या दक्षिण-पश्चिम भागात हा पक्षी नोंदविला आहे. बर्ड लाइफ इंटरनॅशनलनुसार (२०२२) ब्लॉक स्टॉर्क आफ्रिका, आशिया व युरोप खंडात पसरलेला असल्याने तो असुरक्षिततेच्या उंबरठ्यावर जात नाही. ब्लॉक स्टॉर्कचा स्थलांतराचा मार्ग, थांबे व निवडत असलेल्या अधिवासाबद्दल समजण्यासाठी सोलापूरमधील ही नोंद महत्त्वाची ठरू शकते.

हिरज हे सोलापूर शहराच्या पश्चिमेला दहा किलोमीटर अंतरावर वसलेले छोटेसे गाव आहे. गावचा बाह्यवलय माळरान, गवताळ प्रदेश आणि पाणथळ जागांनी हा प्रदेश व्यापलेला आहे. पक्षी निरीक्षणसाठी जनसमुदायामध्ये लोकप्रिय ठिकाण आहे. गावठणालगतचा परिसर कृषी समृद्ध आहे. पक्षी निरीक्षणासाठी हिरजच्या (१७. ६९२३२४, ७५. ८३४२९१) गवताळ प्रदेशाला वारंवार भेटी देतो. दिनांक २६ जानेवारी २०२२ रोजी एका भेटी दरम्यान आम्हाला योगायोगाने कृष्णबलाक (ब्लॉक स्टॉक उळलेपळर पळसीर) दिसला.

हिरजच्या रानातून निरीक्षण करताना दोन कालवे आणि

डबके दिसले परंतु ते पूर्णपणे सुकलेले होते. जसे जसे पुढे जाऊ तसे तसे उन्हाची तीव्रता वाढत होती. सुमारे साडे अकराच्या दरम्यान उंच विजेच्या खांबावरून गोल गोल गिरक्या घालत खाली येताना मोठा पक्षी दिसला. दिसायला मोठ्या करकोच्या आकाराचा होता. त्याचे पंख, मानकाळे चमकदार होते. चोच आणि पाय नारंगी रंगाची होते. अंदाज लागत होता की हा कृष्णबलाक असावा पण तो जेव्हा आपल्या उडण्याचा वेग कमी करत करत आपल्या दोन्ही पायांना काटकोनात वाकून खाली उतरण्याचा प्रयत्न करत होता. काही अंतर खाली येऊन पुन्हा तो आपली दिशा बदलून दक्षिणेकडे उडून गेला. कृष्णबलाक ज्या

*****

स्वागत नवीन सभासदांचे

(दि. १ ऑक्टोबर २०२२ ते ३१ मार्च २०२३)

Member-ship No.	Name of Member	Place/ District
1384	Dr. Rajesh D. Chandrawanshi	Akola
1385	Ku. Sonali N. Gavande	Akola
1386	Dr. Harish S. Malpani	Akola
1387	Dr. Rashmi P. Joshi	Akola
1388	Dr. Sudhir R. Kohachale	Akola
1389	Dr. Sushil M. Nagrale	Akola
1390	Dr. Archana. S. Sawarkar	Akola
1391	Mr. Avinash K. Rajgure	Amravati
1392	Dr. Santosh W. Suradkar	Akola
1393	Dr. Dhammapal L. Badhe	Akola
1394	Mr. Manoj G. Lekhnar	Akola
1395	Mr. Rahul U. Oiembe	Akola
1396	Mr. Ajay B. Fale	Akola
1397	Mr. Padip G. Choukhande	Akola
1398	Mrs. Sanjana A. Kajwe	Nashik
1399	Dr. Mahesh S. Pathak	Ahmadnagar
1400	Ku. Yashshri Y. Uparikar	Bhandara
1401	Mr. Varun Ravindra Jichkar	Amravati

Member-ship No.	Name of Member	Place/ District
1402	Mr. Vedant Gajanan Gadge	Akola
1403	Dr. Nilima M. Kankale	Akola
1404	Mr. Ramesh K. Wandre	Kolhapur
1405	Dr. Shivanand A. Masti	Kolhapur
1406	Mr. Goving Bhaskar Sanap	Ratnagiri
1407	Mr. Suresh Marotrao Chopane	Chandrapur
1408	Mr. Sandip Hari Nazare	Sangli
1409	Mr. Harshad M. Takle	Nashik
1410	Mr. Kamlesh Yuvraj Mali	Kalyan
1411	Mr. Milind More	Mumbai
1412	Mr. Aniruddha W. Bhagat	Nagpur
1413	Ku. Anjali Pande	Hydrabad
1414	Mr. Amol M. Charankar	Kolhapur
1415	Mr. Vivek Raghunath Pendse	Nashik
1416	Mr. Saching Pratap Devkate	Pune
1417	Mr. Prashant K. Nikam	Amravati
1418	Mr. J. P. Shetty	Thane
1419	Dr. Lokesh C. Tamgire	Nagpur